

Finska vinterkriget 1939-40

Innehåll

Inledning.....	1
Anders Hagström: Stalins dyrköpta vinterkrig.....	2
Ny framstöt.....	2
Upptrappning.....	3
”Folkregering”.....	3
Ingen promenadseger	4
Svensk frivilligkår	4
”Målfoto”	5
För svårsmält	6
Not om Sveriges Kommunistiska Parti (SKP)	6
Lennart Samuelsson: Röd koloss på larvfötter (utdrag).....	7
Nikita Chrusjtjov: Vinterkriget mot Finland.....	9
Bilaga: Terijoki-regeringens deklaration (1 december 1939)	14

Inledning

I denna artikelsamling ingår följande texter:

- En artikel, författad av Anders Hagström, som ger en översiktlig beskrivning av ”finska vinterkriget”, dess bakgrund, förlopp och konsekvenser.
- Ett kortare utdrag ur den svenske historikern Lennart Samuelssons bok *Röd koloss på larvfötter* som behandlar kriget ur främst sovjetisk militärstrategisk synvinkel, dvs finska vinterkrigets plats i den sovjetiska uppladdningen inför Andra världskriget. Samuelsson menar bl a att sovjetarméns närmast pinsamt svaga agerande under inledningen av kriget till stor del berodde på den stalinistiska terrorn (bl a hade stora delar av den sovjetiska officerskåren nyss utrensats).
- Ett utdrag ur *Chrusjtjov minns*, där den f d sovjetiske kommunistledaren ger sin version av kriget.
- Den s k Terijoki-regeringens (”folkregeringens”) deklARATION från den 1 december 1939

Mera om finska vinterkriget. Lästips

Ur svenskt perspektiv

Johansson, Alf W: *Finlands sak*. Stockholm: Allmänna förlaget, 1973

Persson, Anders: *Finlands sak var svår*. Stockholm: Ordfront, 1979

Ur militär synvinkel

William R. Trotter, *Finska vinterkriget 1939-1940*. Stockholm: Fischer & Co, 2009

De svenska kommunisterna och vinterkriget

Yvonne Hirdman, [Sveriges Kommunistiska Parti och 2:a världskrigets första år](#). Utdrag ur boken *Sverges Kommunistiska Parti 1939-1945*. Stockholm: Allmänna förlaget 1974

[Kommunisterna och Andra världskriget 1939-40](#) (texter ur dagstidningen *Ny Dag*)

[Svenska kommunister om Andra världskriget 1939-41](#) (svenska kommunister blickar tillbaka)

Göteborg 8 juni 2010

Martin Fahlgren

Anders Hagström: Stalins dyrköpta vinterkrig

I november 1939 gick sovjetiska stridskrafter till angrepp på Finland, samtidigt som den sovjetiska regeringen hävdade att det var lilla Finland som provocerat fram ett krig. Men vad som såg ut att bli en promenadseger blev en alldeles för hård nöt för Stalin att knäcka.

Redan före pakten med Hitler i augusti 1939 hade Stalin försökt få till stånd en revidering av gränsen mellan Sovjetunionen och Finland som hade fastställts genom den så kallade Dorpatfreden 1920. I april 1937, när folkfrontspolitik och kamp mot nazism och fascism stod högt på Sovjetunionens officiella dagordning, hade den finske utrikesministern kontaktats av ett sovjetiskt sändebud vid namn Boris Jartsev som hade förklarat att den sovjetiska regeringen såg ett krig med Tyskland som oundvikligt. Därför ville man nu från sovjetiskt håll få till stånd någon typ av militärt avtal som gav Röda Armén möjlighet att ingripa i Finland om Tyskland tänkte utnyttja Finland som uppmarschområde mot Leningrad. Det framgick av diskussionerna med Jartsev att Stalin dessutom förväntade sig att kunna gruppera sovjetiska styrkor i Finland eller få andra militära rättigheter i fredstid. Förhandlingarna gick i stå eftersom den finska regeringen knappast var trakterad av de sovjetiska tankegångarna.

Ny framstöt

I början av oktober 1939 gjorde Stalin en ny framstöt. Situationen var nu helt annorlunda. I slutet av augusti hade Stalin slutit en nonaggressionspakt med Hitler, en halv månad senare hade han följt upp pakten genom att invadera östra Polen. Samtidigt som han gjorde sitt nya schackdrag gentemot Finland tvingades de baltiska staterna att skriva under pakter med Sovjetunionen som gav Sovjetunionen militära baser i de tre länderna. (I mitten av 1940 ockuperades de tre länderna av sovjetiska styrkor och införlivades med Sovjetunionen.)

Efter ett första sonderande möte där bl a tanken på en pakt av baltisk modell framförts men fått falla, ställde Stalin de finska förhandlarna inför en rad konkreta krav: För att skydda inloppet till Leningrad ville han få tillgång till en rad finska öar i Finska viken i utbyte mot andra områden. Han ville också hyra Hangö hamn på 30 år för att kunna upprätta en flottbas med kustartilleri där. Vidare ville han flytta gränsen längre åt väster på Karelska näset i syfte att se till att Leningrad hamnade utanför skottvidden för tungt artilleri. Slutligen ville han justera gränsen i norr för att säkra inloppet till den isfria hamnen Murmansk.

I utbyte erbjöd han Finland Repola och Porajärvi-områdena. Totalt skulle Finland få 5 530 kvadratkilometer i kompensation för de drygt 2 600 som de skulle lämna ifrån sig. Dessutom skulle Finland få befästa det dittills demilitariserade Åland, men inte tillsammans med Sverige som de finska myndigheterna övervägt. Enligt Stalin tillhörde Finland Baltikum och inte Norden.

Efter att först ha ställt sig ganska avvisande beslöt den finska regeringen att erbjuda Sovjetunionen en mindre gränsreglering. Men när de finska förhandlarna mötte Stalin den 23 oktober förklarade han att hans krav inte var förhandlingsbara utan utgjorde ett minimum av vad Sovjetunionen ansåg sig behöva.

Efter nya diskussioner i den finska statsledningen återkom förhandlarna med nya eftergifter. På en enda punkt var den finska regeringen inte beredd att göra några som helst eftergifter och det var Stalins krav på att få tillgång till Hangö.

Den 13 november återvände förhandlarna hem utan att ha fått något besked från den sovjetiska sidan. Stalin hade nämligen andra planer på gång.

Upptäckning

Lördagen den 25 november gick en rysk patrull över gränsen och grep och bortförde tre finska gränssoldater. Dagen efter kallades den finske ambassadören friherre Yrjö-Koskinen till den sovjetiske utrikesministern Molotov, som hävdade att finska artillerister samma morgon beskjutit en rysk trupp. Fyra ryska soldater skulle ha dömts och nio sårats. Han krävde att finska trupper omedelbart skulle dras tillbaka 20-25 kilometer från gränsen. När ambassadören föreslog att en partsammansatt kommission skulle undersöka intermezzot vägrade Molotov blankt och upprepade kravet på finskt tillbakadragande.

De finska myndigheterna gjorde en egen undersökning av vilken framgick att man från finsk sida observerat explosioner vid den utpekade platsen på den sovjetiska sidan av gränsen, men att inget finskt artilleri beskjutit platsen. Först 1988 kunde sovjetiska historiker visa att skotten varit en ren provokation från sovjetisk sida.

Vid midnatt den 27 november meddelade Yrjö-Koskinen Molotov resultatet av den finska undersökningen och framförde samtidigt ett förslag från den finska regeringen om ömsesidigt bortdragande av militära förband från gränsen. Molotov avvisade i enlighet med Stalins regi-anvisningar blankt det finska erbjudandet och förklarade att den sovjetiska regeringen sade upp den nonaggressionspakt som varit kraft sedan 1932.

Ställd inför uppgifter om stora truppkoncentrationer på den sovjetiska sidan av gränsen, instruerade den finska regeringen den 29 november sin ambassadör att omedelbart erbjuda ensidigt bortdragande av de finska gränstrupperna. Men innan den finske ambassadören hann framföra den finska regeringens nya erbjudande kallades han till Kreml där Molotov i en medveten skymf lät en underordnad tjänsteman meddela honom att Sovjetunionen avbrutit de diplomatiska förbindelserna med Finland.

När den finske ambassadören invände att han hade ett viktigt budskap från sin regering fick han bara till svar att det inte fanns någon som kunde ta emot det! Till slut lämnade Yrjö-Koskinen i ren desperation sitt budskap på ett bord och återvände hem. Väl hemkommen fick han på radio höra att de sovjetiska stridskrafterna höll på att slå tillbaka finska gränskränkningar.

"Folkregering"

Ur bakfickan plockade Stalin dessutom fram en finländsk "folk-regering" under ledning av den gamle stalinisten Otto Wille Kuusinen. Denna marionettregering kom också att kallas för Terijoki-regeringen efter den plats som valts som dess säte, den karelska staden Terijoki som erövrats av de sovjetiska styrkorna redan den 30 november.

Stalins förstahandsval hade dock inte varit Kuusinen utan annan av ledarna för de finska stalinisterna, Arvo "Poika" Tuominen. Men för Tuominen som befunnit sig i Stockholm när han beordrades resa till Moskva och av den kurir som överbringade budskapet fick veta att han har var föreslagen som ledamot, till och med statsminister, i en planerad "finsk folk-regering", blev detta droppen som slutligen fick honom att hoppa av. I brev till "En finsk arbetarkamrat" förklarade han:

"Ju längre min jakobskamp pågick, desto klarare insåg jag att det inte var fråga om en befrielse av Finlands arbetande folk. Här var det fråga om ett oerhört brott, vilket jag inte kunde vara med om. Jag hade ju i likhet med många av mina likar förklarat för stora arbetarskaror, att vad som skiljer Sovjetryssland från imperialistiska stater är just, att det inte sluter hemliga föredrag och militärallianser bakom ryggen på sitt folk och på de arbetande klasserna i världen. Dess diplomati är öppen och klar och det angriper aldrig andra länder, dess politik är fredspolitik, som i kriget ser ett

fruktansvärt brott. Hur skulle vi nu kunna vara med i detta brottsliga spel, hur skulle vi, som själva lärt dem motsatsen, kunna se våra arbetarkamrater i ögonen utan att känna oss som förbrytare.”

Det säger för övrigt det mesta om Kuusinen, att hans före detta hustru Aino, sonen Esa och svärdottern utrensades och spärrades in i Stalins arbetsläger utan att han lyfte så mycket som ett finger för att hjälpa dem. (Esa frigavs på Berias order när det upptäcktes att han var Kuusinens son, men dog kort därefter av tuberkulos som han ådragit sig i fångenskap. Svärdottern dog däremot i ett arbetsläger)

Kuusinen regering slöt omedelbart en ”pakt” med den sovjetiska regeringen och överlät de områden som Stalin begärt till Sovjetunionen i utbyte mot hela Östkarelen. För inhemsk konsumtion snickrade Kuusinen och hans uppdragsgivare ihop ett program som utlovade åttatimmarsdag, utdelning av jord till småbönder och socialisering av banker och bostäder.¹

Om Stalin räknat med att hans manöver skulle vinna gehör inom den finska arbetarklassen räknade han fullständigt fel. Tvärtom uppnådde han rakt motsatt resultat. Inte så få av dem som kämpat på den ”röda” sidan under inbördeskriget 1918 vände sig mot Stalin och hans uppenbara lakej Kuusinen.

Ingen promenadseger

Den nationella samlingen stärktes dessutom av att den finska regeringen mycket tydligt klargjorde krigets defensiva karaktär. I ett radiotal på finska, svenska och ryska vände sig den socialdemokratiska utrikesministern Tanner direkt till Molotov och frågade:

”Varför utgjuta blod, så länge andra möjligheter inte blivit tillräckligt prövade? Är ni redo att återuppta förhandlingarna och därmed i praktiken visa att den försäkran som kan läsas på banderoller i Moskva, att Sovjetunionen inte åtrår en handsbredd av andra länders jord, är något annat än reklam?”

Den promenadseger Stalin uppenbarligen räknat med kom fullständigt av sig. De materiellt underlägsna finska styrkorna kämpade med stor skicklighet och tilldelade de materiellt överlägsna sovjetiska invasionsstyrkorna det ena nederlaget efter det andra. Men i det långa loppet skulle Sovjetunionens överlägsenhet i manskraft och utrustning avgöra kriget. Än mer som Finland kom att stå praktiskt taget ensamt i den militära kraftmätningen trots alla sympatibevis som bl a resulterade i att Sovjetunionen uteslöts ur Nationernas Förbund den 14 december.

Svensk frivilligkår

De nordiska grannländerna, där sympatin för Finlands sak föga förvånande var stark, såg dock nogsamt till att inte hamna på alltför öppen konfrontationskurs med Sovjetunionen även om man i Sveriges fall mer än tangerade gränserna och många, i synnerhet på högerkanten, ville se en direkt svensk intervention på finsk sida. Sverige som förklarade sig som ”ickekrigförande” istället för neutralt, skänkte eller lät finska staten köpa – bl a genom att inköpen finansierades genom lån från svenska staten – krigsmaterial motsvarande nära 1,5 miljarder mark!

En svensk frivilligkår organiserades dessutom i regi av Finlandskommittén under parollen ”*Finlands sak är vår*”. Först iscensattes värningen mer eller snarare mindre diskret, eftersom den var olaglig enligt svensk lag, men redan den 12 december gav regeringen – som var i full färd med att omvandlas från en koalitionsregering mellan socialdemokraterna och bondeförbundet till en samlingsregering som även inkluderade folkpartiet och högern – tillstånd till

¹ Detta program publicerades 1 december 1939 och ingår som bilaga till denna artikelsamling (se nedan)

värvning och tillät även att militär gavs tjänstledighet för att delta på finsk sida i kriget. Frivilligkåren fick också möjlighet att köpa vapen från den svenska krigsmaktens förråd.

Kåren som finansierades genom Nationalinsamlingen för Finland och industrins insamling Industria omfattade mer än 8 000 svenskar och även flera hundra norrmän – och ytterligare över 4 000 svenskar anmälde sig till kåren men hann inte komma iväg till Finland innan striderna var över.

Chef för frivilligkåren var den pensionerade generalen Ernst Linder, vilken hade deltagit i det finska inbördeskriget 1918 på den borgerliga eller ”vita” sidan. Frivilligkåren kom dessutom att anamma den symbol Svenska Brigaden haft på sin fana – de fyra händerna som skulle symbolisera de nordiska ländernas samhörighet – som märke på fältuniformerna. Brigaden som bestått av frivilliga från Sverige hade tjänstgjort på den ”vita” sidan i inbördeskriget.

Men i motsats till 1918 var stödet till frivilligkåren utbrett även inom arbetarrörelsen inte minst därför att Stalins regim och kommunisternas (läs stalinisternas) okritiska uppslutning bakom Moskvas alla påbud, hur motsäggande, brutala, lögnaktiga och chockerande cyniska de än var, stött bort många inom arbetarleden. Många fruktade också den verkliga innebörden av exempelvis SKP-tidningens Ny Dags lyriska utsvävningar i början av februari 1940 över det öde som väntade det finska folket, och, varför inte, i förlängningen, Sverige: *”Frihetens morgonrodnad lyser nu över de fattiga byarna i östra Finland. Snart kommer folkmakten att utsträcka sig över hela landet.”* Enligt statistiken var också mer än hälften av frivilligkårens personal vanliga arbetare.

På tillskyndan av LO:s ordförande August Lindberg bildades också ”Kommittén för arbets-hjälp till Finland” av representanter från bl a LO och arbetsgivarföreningen SAF i syfte att rekrytera civil arbetskraft för att bygga försvarsanläggningar i Finland.

Utöver detta gavs också humanitär hjälp i olika former, bl a anmälde sig tusentals svenska familjer att bli fadderfamiljer åt evakuerade finska barn.

”Målfoto”

Finland utlovades även stöd från Englands och Frankrikes regeringar. Det var dock ett stöd som i grund och botten inte var så allvarligt menat utan mer utgjorde en manöver från de väst-allierades sida i syfte att dels förlänga det finska motståndet och dels få en förevändning att slå mot den strategiskt viktiga svenska malmexporten till Tyskland. En expeditionsstyrka skulle skickas via Nordnorge och det svenska Norrbotten till Finland. På vägen skulle den ta den viktiga utskppningshamnen Narvik och de svenska malmfälten under ”beskydd”.

Givetvis uppgav man inte sina verkliga planer när man den 27 december kontaktade de norska och svenska regeringarna för att få tillstånd att förflytta sin expeditionsstyrka genom båda länderna. Men de norska och svenska regeringar tackade utan någon som helst tvekan nej eftersom de västallierades förslag tveklöst skulle dra in båda länderna i det pågående stormaktskriget – det var knappast troligt att Nazityskland och Sovjetunionen bara skulle titta på. Men deras nej gjorde inget större intryck på de västallierade. I januari 1940 var deras planer klara. I mars skulle de första styrkorna i en välutrustad armékår om 150 000 man landsättas i Nordnorge. (Nu kom planernas iscensättande försenas, och Hitler, som fruktade just det som de västallierade planerade, hann före och *”vann med ett halvt huvud – det höll på att bli ’målfoto’”* – för att citera den respekterade engelske militärhistorikern Liddell-Hart som tyckte att den allierade upprördheten över den tyska invasionen av Norge innehöll ett väl stort mått av hyckleri.)

Den finska regeringen vägrade å sin sida sätta tillit till de västallierades löften om stöd, i synnerhet som de tenderade att sväva på målet om den utlovade hjälpens storlek och roll. I vilket fall som helst skulle den komma försent för det hårt pressade finska försvaret. Under

februari lyckades de sovjetiska stridskrafterna genom en massiv insats bryta igenom den hårt försvarade Mannerheimlinjen som spärrade det Karelska näset, den bästa vägen in i Finland.

För svårsmält

I början av mars lyckades dock den finska regeringen få igång förhandlingarna på nytt. Det var förvisso ett anmärkningsvärt framsteg eftersom det i praktiken innebar att Stalin retirerade från anspråken på att Terijoki-regeringen var landets rättmätiga regering medan den i Helsingfors bestod av "ursurpatörer". Men det hårdnackade finska motståndet hade tydligen övertygat Stalin om att Finland var ett alldeles för svårsmält byte.

Men utöver de tidigare kraven begärde han nu att Finland skulle avstå områden i Salla och Kunsamo, hela Karelska näset inklusive Viborg samt den finska delen av Fiskarhalvön. Vidare begärde den sovjetiske diktatorn att en järnväg skulle byggas från Kemijärvi till den finsk-ryska gränsen, något som till den svenska regeringens förskräckelse innebar att en direktförbindelse mellan Sovjetunionen och Sveriges nordgräns skapades.

Efter viss tvekan beslöt den finska regeringen att gå med på de sovjetiska kraven. Den hade i praktiken inget val, efter det sovjetiska genombrottet av Mannerheimlinjen hade den finska krigsmakten försatts i ett desperat läge. Klockan två på morgonen den 13 mars undertecknades fredavtalet i Kreml.

Ställd inför valet att bli sovjetiska medborgare valde den absoluta majoriteten av den karelska befolkningen att lämna sina gårdar och hen och söka sig västerut. Under extrem tidspress evakuerades flera hundra tusen kareler västerut.

Den finska krigsmaktens förluster i döda och sårade uppgick till drygt 70 000. Men Stalin hade betalat dyrt för sitt krig. Uppskatningarna varierar, men enligt Molotov, som lämnade de lägsta siffrorna – vilka är talande nog – skulle nära 50 000 sovjetiska soldater ha stupat och drygt 160 000 sårats, dessutom förlorade den sovjetiska krigsmakten mängder av militär utrustning som föll i finska händer. Sist men inte minst, som Sovjetunionen dyrt skulle få uppleva i samband med Hitlers invasion i juni 1941, då även Finland deltog, kunde inte kriget annat än frammana revanschistiska stämningar.

Och Terijoki-regeringen, vart tog den vägen? Samma fråga restes på de obligatoriska massmöten som arrangerades runt om i Sovjetunionen och där kommunistpartiets agitatorer förklarade att krigets avslutande var ett bevis för Stalins fredsvänliga politik. Partitidningen *Pravda* fick rycka ut och förklara att den uppenbart bortglömda "folkregeringen" upplöst sig själv till följd av fredsavtalet, så mycket för dess anspråk på att representera det finska folket.

Not om Sveriges Kommunistiska Parti (SKP)

I Sverige utlöste det sovjetiska angreppet en flod av antisovjetisk hets – Ryssland var ju inte bara den historiska arvfjenden, genom Oktoberrevolutionen hade ju Ryssland eller numera Sovjetunionen blivit inkarnationen av allt ont som den svenska borgarklassen kunde tänka sig – och SKP fick sin beskärda del av slevan. SKP gjorde inte saken lättare för sig genom att försvara Stalins politik på ett sätt som fick till och med den lojale stalinisten, politbyråledamot och framtida partiledaren Hilding Hagberg att vid en partikonferens i februari 1940 bekymrat hävda att "*Ny Dag har faktiskt skrivit som om vi vore ett organ för Molotov mot den svenska regeringen*".

Partiet hotades inte bara av förbud och utsattes för hårda förföljelser – bl a utsattes partitidningen Norrskensflammans redaktionslokaler för ett attentat i början av mars 1940 och fem människor som befann sig i byggnaden brändes inne – enligt partiets egna siffror förlorade partiet en tredjedel av sina medlemmar, från 19 166 den 1 januari 1939 till 12 004 den 1 januari 1940. Partiet förlorade dessutom två av sina fem mandat i andrakammarvalet 1940.

Lennart Samuelsson: Röd koloss på larvfötter (utdrag)

Sovjetledningen bedömde under 1939 att hotet om ett tvåfrontskrig var överhängande: Japan kraftsamlade i Fjärran Östern och Nazityskland kunde tänkas förbereda en operation mot Ukraina (antingen tillsammans med Polen eller på egen hand efter att ha krossat Polen). Under 1938-39 utkämpade den japanska Kwantungarmén två stora slag mot Röda armén: vid Chazansjön och vid floden Chalchin-Gol i Mongoliet; under sommaren 1939 pågick striderna som mest intensivt vid Chalchin-Gol. Till särskild befälhavare för de sovjetiska trupperna utsågs general Georgij Zjukov (1893-1971).¹ Han lyckades maskera en stark kraftsamling och företa ett stort överraskningsanfall mot de japanska ställningarna. Segern i Mongoliet gav Stalin möjlighet att sluta pakten Molotov-Ribbentrop den 23 augusti 1939. Hotet om ett tvåfrontskrig var för Stalins del undanröjt.²

För Sovjetunionens vidkommande innebar det strategiskt sett att man kunde uppta försvaret av landet vid Rysslands ”framskjutna gränser” (*peredovye rubezji*). Därmed avsågs att Sovjetunionen vid en aggression skulle inleda en motoffensiv och föra striden på angriparens territorium. Den sovjetiska doktrinen uttrycktes ofta propagandistiskt vid denna tid; Sovjetunionen kommer att krossa fienden på hans eget territorium. Sovjetledningen gjorde visserligen förberedelser för evakuering av fabriker, utrustning och människor. Men den avsåg inte att som under Napoleonkrigen vinna tid genom att uppge terräng. I det moderna storkriget visste man att detta skulle innebära fullständig förhärjning av det egna territoriet. Dessutom visste man i Moskva att Nazityskland hade storslagna kolonisationsplaner för ett krossat och besekrat Sovjetunionen. Ett krig mellan dessa stater skulle gälla mer än systemskifte – det skulle medföra en reducering av det ryska och de andra slaviska folken till en underordnad plats i den ”nazistiska nyordningen”.

Invasionen av Polen i september 1939 inbegrep inga större strider för Röda arméns del. Efter fälttåget inleddes en brutal sovjetisering av de ockuperade delarna av Polen (västra Ukraina och västra Vitryssland). Samtidigt måste dessa ekonomiskt efterblivna områden förberedas som krigsskådeplatser genom modernisering av infrastrukturen.

Finska vinterkriget blev en svår motgång för arméledningen. Leningrads militärområdeschef Kirill Meretskov (1897-1968) valde att ignorera den krigsplan som generalstabschefen Sjaposjnikov föreslog. I stället för att gå in i Finland norr om Ladoga satsade Meretskov på en snabb genombrytning av Mannerheimlinjen på Karelska näset. Trots oerhörda förluster kunde sovjetarmén inte uppnå något avgörande under december 1939. Först när Semjon Timosjenko (1895-1970) organiserat en kraftsamling i februari 1940 lyckades man inta Viborg. Under de rådande internationella förhållandena valde sovjetledningen att snabbt söka uppnå en fredsöverenskommelse. De brittiska och franska generalstaberna planlade vid den tidpunkten operationer mot Sovjetunionen, för att slå ut Tysklands möjligheter att få sin försörjning tryggad. Den franske överbefälhavaren, marskalk Gamelin, övervägde en offensiv för att stödja Finland genom ett fälttåg från Norge. Britterna planerade att slå till mot oljekällorna i Baku-området. Risken för att Storbritannien och Frankrike skulle inleda stridshandlingar mot Sovjetunionen var överhängande, enligt Moskvas uppfattning. Det värsta som kunde hända vore en omkastning av allianserna och ett stort förenat koalitionsfälttåg från Väst mot Sovjet-

¹ För Zjukovs egen skildring av detta slag mot den japanska Kwantungarmén, se Georgij Zjukov. *Minnen och reflexioner*, del 1, sv. övers. Lennart Samuelson. Moskva: Progress/Stockholm: Fram, 1988, s. 159-185. En utförlig skildring och analys av striderna görs av Alvin D. Coox. *Nomonhan: Japan against Russia, 1939*, vol. 1-2. Stanford, CA: Stanford University Press, 1985.

² Detta samband mellan striderna i öster och de samtidiga förhandlingarna med västmakterna respektive Tyskland som fördes i Moskva under augusti analyseras av Stuart D. Goldmann i *The Forgotten War: The Soviet Union and Japan, 1937-1939*. Ph.D.-avhandling, Georgetown University, 1970.

unionen. Trots att Stalin uppnådde en del av sina intentioner innebar vinterkriget både ett politiskt nederlag, då Sovjetunionen uteslöts ur Nationernas förbund, och en betydande militär prestigeförlust. Den tyska generalstaben ändrade definitivt sin uppfattning om Röda arméns ledning och stridsförmåga.

Det är lite av en historisk paradox att de flesta analyser som företogs vid den tiden av Röda arméns katastrofala motgångar under finska vinterkriget framför allt såg till förlustsiffrorna på den sovjetiska sidan. Däremot beaktas sällan eller aldrig under vilka yttre omständigheter som kriget fördes: hur en vinter med sträng kyla och meterhög snö påverkade människor och maskiner och hur de korta timmarna med dagsljus omöjliggjorde flygspaning. Kort sagt, vilka yttre omständigheter som rådde. Dessutom förefaller de flesta observatörer i Västeuropa ha saknat god information om Röda arméns slag mot Kwantung-armén på sommaren 1939.

Självfallet berodde den sovjetiska krigsmaktens motgångar i vinterkriget i första hand på terrorn. Detta kunde inte Stalin medge, även om han till slut måste ha insett sambandet. Han lät 1940 byta ut den krigsledning med Vorosjilov i spetsen som i mer än ett årtionde hade motarbetat en solid modernisering. Efter freden med Finland måste Röda armén reformeras och snabbt moderniseras med det främsta syftet att höja truppers disciplin och stridsduglighet. Inom Högsta krigsrådet samt vid en konferens med partiets centralkommitté och krigsmakten som hölls i mars–april 1940 analyserades de missgrepp och felbedömningar som gjorts under finska vinterkriget: vilka truppdrag som hade misslyckats, hur underrättelsetjänsten fungerade och hur ineffektivt artilleriet understödde framryckningar.³ Inför generalerna försökte Stalin göra en summering av Röda arméns senaste stridserfarenheter. I sitt avslutningstal förklarade han, närmast hycklande, att man äntligen måste frigöra sig inom Röda armén från den lättsinniga optimism som tidigare rått, den hurra-anda som sedan inbördeskrigets dagar tillåtits utbreda sig.

³ *Zimnjaja vojna 1939-1940. I.V. Stalin i finskaja kampanija. Stenogramma sovesjtjanija pri TsK VKP(b).* (Vinterkriget 1939-40. J. V. Stalin och det finska fälttåget. Stenogram från konferens med Röda arméns ledning vid VKP[b]:s Centralkommitté). Red. E. N. Kul'kov & Oleg A. Rzesjevskij, Moskva: Nauka, 1998.

Ur *Chrusjtjov minns*

[Den kursiverade inledningen är skriven av sovjetologen Edward Crankshaw (inte Chrusjtjov). Även noterna är Crankshaws om inget annat sägs]

Nikita Chrusjtjov: Vinterkriget mot Finland

Chrusjtjovs berättelse om 1939-40 års beryktade vinterkrig sammanfaller tämligen nära med etablerade fakta. Den bästa och fullständigaste relationen av de förhandlingar med vilka Stalin sökte övertala finländarna att avstå från en del av Karelen till gagn för Leningrads säkerhet är den som Väinö Tanner ger i "Finlands väg 1939-1940". Ehuru Tanner var klar motståndare till de sovjetiska expansionsplanerna visar han att Stalin var utomordentligt obenägen att tillgripa våld och blev uppriktigt förvånad, när finländarna avböjde att gå med på hans förslag. Sedan han hade fattat beslut om att använda våld, emotsåg han en omedelbar kapitulation från Finlands sida och lät den gamle finske kommunisten Kuusinen upprätta en regering på erövrat område. Kuusinen blev ett slags finsk Quisling – men som man vet fick sovjetregeringen ingen större glädje av honom. Fältmarskalk Mannerheim och hans trupper presterade ett hjältemodigt försvar och tillfogade den stolta Röda armén svåra förödmjukelser. Först sedan Vorosjilov hade ersatts av fältmarskalk Timosjenko och denne satt in allt vad Röda armén för tillfället disponerade gav finländarna upp. Dessa erfarenheter ingav ryssarna ett slags sårfeber. Sedan Hitler i juni 1941 hade inlett sin invasion i Sovjetunionen tvangs finländarna att enligt hans önskan gripa till vapen vid tyskarnas sida. Efter Hitler-Tysklands nederlag kunde Stalin ha besatt hela Finland, och vad Chrusjtjov i detta sammanhang säger om Stalin är fullkomligt korrekt. Bortsett från Karelen hade Sovjetunionen inget behov av Finland, och detta lands invånare är dessutom enligt ryssarnas mening inte trevliga att ha till undersåtar. Finland blir emellertid efter kriget isolerat, och i händelse ett storkrig bryter ut i Europa kan sovjetregeringen utan svårigheter låta besätta hela landet.

Vi blev alltmera angelägna om att trygga våra gränser i norr, och detta ledde till att också frågan om Finland blev aktuell. Vi måste trygga Leningrads säkerhet, denna stad låg inom skotthåll för artilleri vid finska gränsen och kunde utan svårighet läggas under eld från finskt territorium. Dessutom bedrev den finska regeringen en mot Sovjetunionen fientlig politik. Den finske överbefälhavaren, Gustaf Mannerheim, var före detta tsargeneral och svuren fiende till Sovjetunionen.¹ Väinö Tanner var en gammal socialdemokrat, men han förblev ända till sin död en oförsonlig fiende till vår marxistisk-leninistiska ideologi.² Följaktligen representerade Finland ett verkligt hot mot oss, beroende på att dess territorium kunde utnyttjas av mäktigare regeringar, och det var därför förnuftigare, ja, av största vikt för sovjetstaten att vidta åtgärder till Leningrads skydd.

Först inledde vi förhandlingar med Finland för att kunna komma till en diplomatisk överenskommelse av något slag. Dessa ägde rum medan jag var i Ukraina. Vi ville att finnarna skulle avstå från vissa landområden och flytta gränsen längre bort från Leningrad. Detta skulle ha

¹ Fältmarskalken C. G. E. Mannerheim var ordförande i det finska försvarsrådet när kriget hotade. Han hade fått ge sitt namn åt den så kallade "Mannerheimlinjen", den allt annat än fullständigt utbyggda befästningslinje på Karelska näset mot vilken ryssarna länge stångade sina pannor blodiga.

² Väinö Tanner hade varit Finlands statsminister 1926-1927. Han hörde till dem som förhandlade med ryssarna under tre på varandra följande besök i Moskva på hösten 1939 i ett försök att nå en överenskommelse med Stalin. Han blev utrikesminister i den regering som utnämndes efter krigsutbrottet och så småningom den finska politikens "grand old man". Han var emellertid också det sovjetiska ledarskiktets "bête noire", inte bara för att han var hatad i sin egenskap av socialdemokrat (kommunisterna hatar och fruktar alla andra typer av socialister långt mer än de hatar och fruktar de konservativa), men också för att han förstod dem både utan och innan, både deras starka och svaga sidor.

tillfredsställt vårt behov av att skydda Leningrad. Finnarna vägrade att gå med på våra villkor, så vi hade inget annat val än att avgöra frågan med ett krig.

Det hände nästan alltid när jag kom från Kiev till Moskva att Stalin genast kallade på mig. Ibland fann jag honom ensam när jag kom för att besöka honom. Det var alltid lättare att få till stånd ett uppriktigt meningsutbyte med honom när vi var på tu man hand. Men det var ännu vanligare att han hade Molotov, Vorosjilov och Kaganovitj, och ibland också Zjdanov hos sig när jag kom till honom. Zjdanov var förste sekreterare i regionalkommittén i Leningrad. Mikojan och Berija var också ofta där. En dag när jag kom till Moskva, inbjöd Stalin mig på middag i sin våning. Han berättade att Molotov och Kuusinen också var inbjudna. Kuusinen verkade på den tiden inom Komintern.

När jag anlände till Stalins våning i Kreml hade jag en känsla av att Stalin, Molotov och Kuusinen fortsatte ett tidigare påbörjat samtal om Finland. Uppenbarligen hade de redan beslutat att förelägga Finland ett ultimatum. De hade kommit överens om att Kuusinen skulle ställas i spetsen för regeringen i en ny Karelsk-finsk sovjetrepublik. Ända till dess hade Östkarelen varit en autonom republik, ansluten till den ryska federationen. Nu skulle Karelen göras till en unionsrepublik. Gruppens slutliga beslut var att finnarna skulle få ännu en sista möjlighet att acceptera de territoriella krav som de redan hade förkastat under de strandade förhandlingarna. Om de inte böjde sig för vårt ultimatum, skulle vi vidta militära åtgärder. Det var Stalins idé. Naturligtvis hade jag ingenting att invända. Dessutom var jag i det här fallet av den åsikten att det var det enda vi kunde göra. Allt vi behövde göra var att höja rösten lite grann, och finnarna skulle lyda. Om det inte lyckades, behövde vi bara skjuta ett skott, och finnarna skulle sträcka upp händerna och kapitulera. Det trodde vi åtminstone. När jag kom till Stalins våning, sade han ”Vi sätter i gång i dag”.

Vi satt länge tillsammans och diskuterade. Tiden när vårt ultimatum skulle utlöpa var redan fastställd. När den hade utlöp skickades marskalken av artilleriet Kulik för att övervaka bombardemanget av den finska gränsen.³ Vi väntade för att se vad som skulle hända. Stalin var full av förtröstan. Ingen av oss trodde att det skulle bli krig. Vi var övertygade om att finnarna skulle acceptera våra krav utan att tvinga oss till krig. Jag upprepar: vårt enda mål var att trygga vår säkerhet i norr. Jämfört med våra väldiga territoriella resurser och naturtillgångar hade Finland inte mycket att bjuda oss i form av landområden och skogar. Det enda vi brydde oss om var säkerheten – Leningrad var i fara.

Plötsligt ringde telefonen. Vi hade avskjutit våra salvor och finnarna hade besvarat dem med artillerield. Detta innebar de facto att kriget hade börjat. Det finns naturligtvis också en annan version av händelseförloppet. Det har sagts att det var finnarna som sköt först och att vi var tvungna att besvara elden. Så är det alltid när folk börjar ett krig. De säger: ”Det var du som sköt först”, eller: ”Du slog först, och jag har bara slagit tillbaka.” Det fanns en gång en ritual som man ibland ser på operan: någon slänger en handske för att utmana någon annan på duell, och om handsken plockas upp, innebär det att utmaningen accepteras. Kanske det var så det gick till förr i världen, men i våra dagar är det inte alltid så klart vem det är som börjar ett krig.

Det har ifrågasatts om vi hade legal eller moralisk rätt att behandla Finland så som vi gjorde. Naturligtvis hade vi ingen laglig rätt till det. Och vad moralen beträffar, var vår strävan att skydda oss själva i våra ögon ett fullt tillräckligt rättfärdigande.

³ Marskalk Kulik var en NKVD-officer som var beryktad för sin enfald, sin brutalitet, sin inkompetens och sin lastbarhet. Som Chrusjtjov senare konstaterar, skulle Stalins tillgivenhet för honom stå Sovjetunionen dyrt under de första dagarna av den tyska invasionen.

Några dagar efter krigsutbrottet for jag tillbaka till Ukraina. Liksom alla andra var jag övertygad om att vår överlägsenhet skulle vara omätlig och att vårt mellanhavande med finnarna skulle lösas snabbt utan alltför stora förluster för oss. Men det visade sig att denna konflikt skulle få ett helt annat förlopp än vi hade räknat med.

Kriget drog envist ut på tiden. Finnarna visade sig vara goda soldater. De hade organiserat sitt försvar längs Mannerheimlinjen på Karelska näset mycket skickligt, och de ointetgjorde våra försök att bryta oss igenom denna strategiskt viktiga passage. Vi insåg snart att vi hade tagit en större munskbit än vi förmådde svälja. Vi fann oss stå inför välplanerade befästningsanläggningar, förstärkta med stål, och ett effektivt grupperat artilleri. Mannerheimlinjen var ointaglig. Våra förluster ökade oroväckande. På vintern beslöt vi att kringgå Karelska näset och rikta ett slag från Ladoga norr ut, där det inte fanns några befästningar. Men när vi försökte slå till i finnarnas rygg, hamnade vi i en ännu svårare situation än tidigare. Finnarna, som är ett nordiskt folk och mycket sportintresserade, kan åka skidor nästan innan de lär sig att gå. Vår armé stötte på ytterst rörliga skidtrupper som var beväpnade med automatiska snabbeldvapen. Vi försökte ställa också våra egna trupper på skidor men det var inte så lätt för en vanlig, otränad soldat i Röda armén att slåss på skidor. Vi arbetade intensivt på att rekrytera övade sportmän. Men det fanns inte många sådana att tillgå. Vi måste hämta dem från Moskva och från Ukraina likaväl som från Leningrad. Vi skickade iväg dem under stora högtidligheter. Alla var övertygade om att våra sportmän skulle återvända segerrika, och själva var de vid gott mod när de gav sig iväg. Stackars satar, deras förband blev upprivna och förintade. Jag vet inte hur många av dem som kom tillbaka med livet i behåll.

Det var en ohygglig tid – ohygglig till följd av våra förluster, och ännu ohyggligare i ett vidare perspektiv. Tyskarna iakttog med ohöljd glädje hur vi tog stryk av finnarna.

Vår flotta sattes också in mot den finska flottan. Man skulle inte ha trott att finnarna också skulle dra det längsta strået till sjöss, men vår flotta kunde inte göra någonting rätt. När jag var hos Stalin i Moskva minns jag att jag hörde att en av våra ubåtar inte hade lyckats sänka ett svenskt handelsfartyg som den tog för ett finskt fartyg. Tyskarna hade fäst sig vid denna händelse och pikade oss genom att erbjuda sin assistans. ”Står det verkligen så dåligt till? Kan ni inte ens sänka ett oövertärat fartyg? Ni behöver kanske lite hjälp av oss?” Ni kan föreställa er hur pinsamt det var. Hitler lät oss veta att han insåg vår hjälplöshet och att han gladde sig åt den.

Jag minns att Stalin med bitterhet och sorg i rösten talade om hur kriget utvecklade sig. ”Snön är djup. Våra trupper är på marsch. Det finns många ukrainare i förbanden. Först är de uppfyllda av den bästa anda och säger: ‘Var har vi de där finnarna? Låt oss gå löst på dem!’ Och plötsligt brakar en skur automateld loss och våra män faller till marken.”

Finnarna använde följande taktik när de kämpade i skogen. De klättrade upp i granarna och besköt våra män på nära håll när de var ute på patrull. Finnarna som hade vita snödräkter över sina uniformer och kamouflerade sig med kvistar var fullständigt osynliga. De ukrainska truppena kallade finnarna ”gökar” till följd av deras vana att sitta uppflugna i träden. Vi inledde en speciell kampanj mot dessa gökar. Men det tog tid och under tiden förlorade vi mycket blod.

Stalin var rasande på militärerna och på Vorosjilov – helt berättigat, enligt min åsikt. Vorosjilov hade i många år innehaft befattningen som folkkommissarie för försvaret. Han hade prisats som vår förnämste skytt för att få folket att tro att landets försvar låg i kompetenta händer. Vorosjilov hade gjort sig förtjänt att uppbära det svåraste klandret för det sätt på vilket kriget mot Finland utvecklade sig, men han var inte den ende skyldige. Han skyllde misskötseln av kriget på bristfällig underrättelsetjänst.

Jag minns att Stalin en gång när jag besökte honom i hans datja hoppade upp vitglödande av raseri och började läxa upp Vorosjilov. Vorosjilov var också rasande. Han hoppade upp, blev röd i ansiktet och slängde Stalins anklagelser i ansiktet på honom. ”Ni har er själv att skylla för allt det här!” skrek Vorosjilov. ”Det var ni som likviderade det gamla gardet i armén; ni lät döda våra bästa generaler!” Stalin snäste av honom, och då tog Vorosjilov ett fat med en stekt spädgris och slängde det på bordet. Det var enda gången i mitt liv som jag bevittnade ett sådant utbrott. Till slut avsattes Vorosjilov från sin befattning som folkkommissarie för försvaret. En lång tid efter detta betraktades han bara som en strykpojke.⁴

Marskalk Timosjenko, som var chef för Kievskas militärdistriktet, kom till mig i Kiev och sade: ”Jag har blivit kallad till Moskva. Jag kommer nästan säkert att skickas till den finska fronten.”⁵ Han fick befälet över våra trupper på Karelska näset, där han ersatte Meretskov. Vår armé hade lärt sig sin läxa. Det beslöts att man inte skulle försöka sig på någon kringgående rörelse för att ta finnarna i ryggen utan slå till frontalt och krossa de finska befästningarna på Karelska näset. Man kan med all rätt undra varför denna strategi med en kraftig frontal stöt inte var planerad långt tidigare. Hur som helst koncentrerade vi nu det behövliga artilleriet, flyget och infanteriet för detta slag. De finska bunkrarna raderades ut. Ingenting kunde motstå vårt artilleri.

Flyget spelade också en roll under denna avgörande offensiv. Jag minns att Stalin kom med ett mycket typiskt uttalande: ”Vårt flyg har satts in i striderna. Dess uppgift är att förhindra tillförseln till fronten, bomba järnvägarna så att de blir oanvändbara, bomba broarna och förstöra loken. Många broar är förstörda. Många tåg har bombats sönder. Finnarna har bara sina skidor kvar. Finnarna kan aldrig vara utan sina skidor. Deras förråd av skidor tar aldrig slut.”

Finland anhöll om vapenstillestånd. Underhandlingarna började. Vi kom överens om fredsvillkoren och undertecknade ett fredsfördrag. Finnarna drog sig tillbaka omkring etthundra-femtio kilometer från Leningrad och arrenderade åt oss en flottbas på Hangöudd.

Så slutade kriget mot Finland. Vi började analysera orsakerna till att vi hade varit så dåligt förberedda och varför kriget hade stått oss så dyrt. Jag tror mig kunna säga att vi förlorade så mycket som en miljon man i stupade. Timosjenko berättade för mig att det i själva verket inte alls stämde att det var underrättelsetjänsten som hade felat. Småningom kom vi underfund med att vår underrättelsetjänst hela tiden hade känt till de finska försvarsanordningarna. Mannerheimlinjens bunkrar och artilleribatterier var till och med utritade på underrättelsetjänstens kartor redan före kriget. Felet var att inga underrättelseofficerare hade rådfrågats när vår första offensiv planerades. Jag kan inte fatta hur man kunde fungera så här enfaldigt. När allt kommer omkring är det ju en kardinalregel att varje militär operation bör grunda sig på ett omsorgsfullt studium av de trakter där den skall utföras och att strategerna bör samarbeta intimt med underrättelsetjänsten. Om vi hade grupperat våra styrkor mot finnarna på ett sätt som till och med ett barn hade kunnat räkna ut efter en kort blick på kartan, skulle resultatet ha blivit ett helt annat både för Sovjetunionen och Finland.

Vårt antagande att den finska regeringen inte skulle dra sig för någonting och att den skulle ställa sitt territorium till våra fienders disposition rättfärdigades av den senare händelseutvecklingen. Redan innan Hitler invaderade Sovjetunionen, kom vi underfund med att han koncentrerade trupper i Finland. Man kan naturligtvis säga att finnarna lät honom göra detta därför att de var rasande på oss och ville ha tillbaka det som de hade förlorat under kriget 1939-1940. Må det vara hur som helst med den saken, som faktum kvarstår att Leningrad

⁴ Episoden med den stekta spädgrisen berättas här för första gången.

⁵ Marskalk Semjon Timosjenko skulle återvända till Kiev sedan han hade krossat det finska motståndet och vunnit kriget. Hans intima förbindelser med Chrusjtjov skulle fortsätta såväl i krig som fred.

hade varit i fara och att vi inte hade haft något annat val än att lösa problemet genom att ty oss till militära medel.

Det är inte riktigt att påstå att Stalin började kriget med avsikt att erövra Finland. I så fall kan man ju fråga sig varför han inte besatte hela landet under andra världskriget då den finska armén var praktiskt taget utplånad? Här visade Stalin statsmannalik visdom. Han visste att Finlands territorium inte hade någon större betydelse för världsrevolutionens grundläggande behov. Vi undertecknade följaktligen ett fördrag med Finland under andra världskriget därför att det lönade sig bättre för oss att helt enkelt göra slut på kriget än att ockupera hela landet. Att Finland upphörde med fientligheterna var också ett gott exempel för Hitlertysklands andra satelliter, och det förskaffade oss också sympatier hos det finska folket.⁶

Vinterkriget mot Finland rörde för oss mycket allvarliga svagheter. Det avslöjade också våra svagheter för Hitler. Det behövs inte mycket fantasi för att föreställa sig vad Hitler måste ha tänkt när han såg oss försöka slåss mot finnarna: ”Sovjetunionen har med knapp nöd lyckats klara ett land som vi skulle ha krossat på några timmar. Vad skulle det bli kvar av ryssarna om vi angrep dem med vår bästa utrustning och stora massor av våra bäst utbildade, bäst organiserade trupper?” Kort sagt, vår miserabla ledning av det finska kriget uppmuntrade Hitler i hans planer för ett blixtkrig, för Operation Barbarossa.

Under kriget mot Finland var det vi som hade tillfälle att välja tid och plats. Vi var numerärt oerhört överlägsna fienden, och vi hade all tid i världen att förbereda oss för denna operation. Men till och med under dessa synnerligen fördelaktiga omständigheter var det endast med stor svårighet och efter enorma förluster som vi till slut lyckades segra. En seger till sådana kostnader var i själva verket ett moraliskt nederlag.

Vårt folk fick aldrig veta att vi hade lidit ett moraliskt nederlag, därför att vi aldrig talade om sanningen. Tvärtom. När det finska kriget var slut, meddelade vi folket: ”Låt segerfanfarena ljuda!”⁷

Men tvivlets frön var sådda. Kriget mot finnarna var en mörk tid för vår armé, som hade trott på sin oöverbannelighet, och vars slagord var: ”Om det blir krig i morgon, är vi beredda att marschera i dag!”

⁶ Men ryssarna ålade också Finland vad de betraktade som ett förkrossande krigsskadestånd. I stället för att hänge sig åt självömkan tog finnarna bistert itu med att betala skadeståndet på så kort tid som möjligt, och genom att göra detta till priset av stora uppoffringar, utökade de i betydande grad sin industriella kapacitet, framför allt på skeppsbyggnadens område.

⁷ Ett avslöjande bevis på det sovjetiska ledarskapets förmåga att dölja sanningen för folket.

Bilaga: Terijoki-regeringens deklARATION (1 december 1939)

Enligt folkets vilja — ett folk, som har gripits av vrede och förtrytelse över den brottsliga politik som har förts av den eländiga regeringen Cajander—Erkko—Tanner, — har en ny regering för vårt land denna dag bildats i östra Finland. Denna interimistiska Folkregering kallar härmed hela Finlands folk till den avgörande kamp, som skall krossa bödlarnas och krigsprovokatörernas skräckvälde.

Den reaktionära, rovlystna plutokrati¹, som år 1918 med hjälp av utländska imperialisters militär dränkte Finlands arbetande folks demokratiska frihet i strömmar av blod, förvandlade vårt fosterland till ett slaktarhelvete för arbetarna.

Efter att först ha sålt vårt lands självständighet fortsatte Finlands plutokratiska härskare att tillsammans med allehanda imperialistiska fiender till Finlands och Rådsunionens folk smida sovjetfientliga provokatoriska krigsplaner och störtade slutligen vårt land i ett förödande krig mot den socialistiska Rådsunionen, det finska folkets store vän.

I detta kritiska läge betrakta de djupa leden av Finlands arbetande folk, som önska och alltid ha önskat leva i fred med folken i Sovjetriket, det som sin självfallna rätt och heliga plikt att taga fosterlandets öde i sina egna trygga händer. På olika håll i landet har folket redan rest sig och proklamerat en Demokratisk Republik. En del av soldaterna i finska armén har redan övergått till den folkstödda nya regeringen.

För Rådsunionen, som aldrig har hotat eller ofredat Finland, som städse har respekterat dess oberoende och i två årtionden har uthärdat lågsinta krigsprovokationer från det vita Finlands äventyrslystna härskare, har det nu blivit nödvändigt att med Röda arméns hjälp göra slut på denna fara som hotar dess trygghet. Detta syfte står också i full överensstämmelse med vårt folks livsintressen. Därför mottager finska folkets breda lager med mäktig hänförelse den tappra, oövervinneliga Röda armén och hälsar den medvetet om att Röda armén inte kommer till Finland som erövrare utan som vårt folks vän och befriare.

Finlands Folkregering, som är djupt övertygad om att Rådsunionen inte hyser några som helst mot vårt lands oberoende riktade avsikter, godkänner helt och fullt Röda arméns aktion på finskt område och skänker den sitt stöd. Finlands Folkregering betraktar den som en oskattbar hjälp från Rådsunionen till Finlands folk, åsyftande att med gemensamma krafter snabbt förrinta den ytterst farliga krigshärd, som krigsprovokatörernas brottsliga regering skapat i Finland.

I och för slutförande av denna uppgift snarast möjligt, utber sig Finlands Folkregering all nödvändig hjälp av Röda arméns styrkor.

För att taga del i den gemensamma kampen hand i hand med den hjältemodiga Röda armén har Finlands Folkregering redan uppställt en första finsk armékår, som under de förestående striderna kommer att kompletteras med frivilliga revolutionära arbetare och bönder, och som är avsedd att bilda den starka kärntruppen i den blivande Finska Folkarmén. Denna första finska armékår kommer att få äran att föra Finlands Demokratiska Republiks fana till huvud-

¹ "Plutokrati" är grekiska och betyder "penningvälde", "penninghärskare". Att pengar är roten till allt ont är en primitiv uppfattning, som tyvärr är rätt spridd. I den nazistiska "vänster"-propagandan, som riktades till den tyska arbetarklassen användes aldrig "kapitalism" utan "plutokrati". Under kriget benämndes på samma sätt Frankrike och England "plu-tokratier". För marxismen är begreppet plutokrati helt främmande, eftersom Marx i sin historiesyn tar fasta på ägandet och/eller kontrollen över produktionsmedlen.

staden och att hissa den på presidentens slott, de arbetande till glädje och folkets fiender till skräck.²

Vår stat bör vara en demokratisk republik som tjänar folkets intressen — till skillnad från en Cajanders och en Erkkos plutokratiska republik, som går kapitalisternas och godsherrarnas ärenden. Likaväl är vår stat till sin typ inte en sovjetstat, emedan ett sovjetsystem inte kan införas endast genom en regeringsåtgärd, utan kräver hela folkets och särskilt bondeklassens samtycke.

I enlighet härmed utgör vår regering Finlands Demokratiska Republiks Folkregering. Den kommer att stödja sig på de arbetandes breda folkfront. I sin nuvarande sammansättning betraktar sig Finlands Folkregering som en interimregering. Så snart landets huvudstad Helsingfors har uppnåtts kommer regeringen att förnyas och kompletteras med representanter för de olika partier och grupper som anslutit sig till de arbetandes folkfront. Folkregeringens slutliga sammansättning, dess fullmakter och åtgärder skall fastställas av en Riksdag, utsedd genom direkta och hemliga val på basen av allmän och lika rösträtt.³

Finlands Folkregering betraktar som sin främsta uppgift att störta den finska slaktar-regeringen, att krossa dess väpnade styrkor, att sluta fred och att garantera Finlands oberoende och trygghet genom att knyta fasta vänskapsband med Rådsunionen.

Finlands Folkregering vänder sig till Rådsunionens regering med förslag om ingående av en ömsesidig biståndspakt mellan Finland och Rådsunionen och om uppfyllande av det finska folkets sekelgamla förhoppning att det karelska folket måtte få återförenas med det finska i en enhetlig och självständig finsk stat. Finlands Folkregering har fullt skäl att hoppas, att dess fasta kurs med sikte på upprättande av vänskapliga relationer till Rådsunionen skall skänka Rådsunionens regering en möjlighet att bifalla denna framställning.⁴

Folkregeringen önskar upprätthålla vänskapliga relationer även med alla andra stater. Den erkänner Finlands ekonomiska och finansiella förpliktelser gentemot andra stater, i den mån sådana förpliktelser inte står i strid med Finlands suveränitet och försåvitt inte någon av dessa stater inleder fientliga handlingar gentemot Finlands Demokratiska Republik och dess Folkregering.

Inrikespolitiskt förelägger sig Folkregeringen följande uppgifter:

1. att skapa en finsk Folkarmé;
2. att upprätta statskontroll Over de stora privatbankerna och de stora industriföretagen ävensom att stödja medelstora och små företag;
3. att genomföra speciella åtgärder för totalt avskaffande av arbetslösheten;
4. att förkorta arbetsdagen till 8 timmar, att tillförsäkra arbetarna 2 veckors semester samt att nedbringa bostadshyrorna för arbetare och andra löntagare;
5. att expropriera storgodsjägarnas jord, utan att röra vid böndernas ägor och egendom, samt att överlåta den beslagtagna jorden åt obesuttna och de jordbehövande småbrukarna;
6. att avskriva böndernas restskatter;

² Manskapsstyrkan i Finska Folkarmén lär vid starten ha varit nära 6 000 meniga och befäl, till största delen uttagna bland finsktalande i Karelska Rådsrepubliken (Östkarelen). Truppen utrustades med uniformer gjorda av tyg från Polen, men av finsk typ. Truppen omnämndes först den 25 februari 1940, då den skall ha deltagit i strid.

³ Finland hade sedan 1906 lagenligt haft en genom allmänna, oinskränkta, direkta och hemliga val utsedd riksdag.

⁴ Östkarelen har aldrig någonsin tillhört Finland. 1939 bodde i området 200 000 ryssar. Vilken ställning de skulle få i Kuusinens Storfinland framgår inte av programmet.

7. att på allt sätt stödja småbrukarnas ekonomi, främst genom att ge dem mera jord, betesmark och i mån av möjlighet även skog till husbehov av de marker som exproprierats av storgodsägarna;

8. att grundligt demokratisera Finlands statskick, förvaltning och rättsväsen;

9. att höja statsanslagen för kulturändamål och att reformera skolväsendet så att skolbildningsmöjligheter tryggas för barn till arbetare och andra mindre bemedlade, samt att ägna allsidig omsorg åt folkbildningens, vetenskapens, konstens och litteraturens utveckling i progressiv anda.

Cajanders och Erkkos av folket hatade plutokratiska regering, som har gjort allt som stått i dess makt för att störta vårt fosterland i fördärvet och som har förlorat varje stöd hos folket, har enligt ingångna meddelanden numera avgått. Denna hatade regering har ersatts av en Tanner-regering. Men Tanner är en folkets fiende av samma slag som Cajander. Tanners regering är inte ett uns bättre, om ej rentav värre, än Cajanders regering. Den är lika förhatlig för vårt folk som Cajanders regering.

Må dessa bödlar fördrivas från Finlands mark! Ned med hela det bankruttmässiga regeringsföljet!

Upp till kamp, du Finlands arbetande folk, som lidit så mycket! Gå modigt till storms mot dina förtryckares och bödlars tyranni!

Upp till kamp, alla ni medborgare som hålla fosterlandets framtid kär!

Låtom oss fördriva den svarta reaktionens folkförtryckande horder!

Låtom oss röja väg för ökat folkvälstånd och stigande kultur, för uppfyllelsen av vårt folks sekelgamla nationella förhoppningar!

Sejer åt de finska arbetarnas, böndernas och arbetande intellektuellas stora sak!

Framåt till seger under den fria självständiga Finska Demokratiska Republikens banér!

Terijoki den 1 december 1939

FINLANDS FOLKREGERING

Otto Kuusinen, Folkregeringens ordförande och Finlands statsminister, *Mauri Rosenberg*, Folkregeringens viceordförande och finansminister, *Aksel Antilla*, försvarsminister, *Tuure Lehén*, inrikesminister, *Armas Äikiä*, lantbruksminister, *Inkeri Lehtinen*, undervisningsminister, *Paavo Prokkonen*, minister för karelska ärenden.⁵

⁵ Den fullständiga texten publicerades den 2 december i den svenska tidningen *Ny Dag*, som därefter konfiskerades av den svenska polisen. Ovanstående översättning är hämtad ur Anders Persson, *Finlands sak var svår*, som i sin tur hämtat den från Mannerheims memoarer.